УДК 378.016:78:37.091.3 https://doi.org/10.31652/3041-1017-2026(7)-20

ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МУЗИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Марія Шпортій [1], **Юрій Лопатюк** [1]

[1]Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна

Надійшла до редакції / Received: 2.12.2025 Схвалено до друку / Accepted: 19.12.2025

Анотація

У статті актуалізується проблема формування soft skills у здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти у процесі вивчення освітніх компонент професійного напряму. Актуальність статті зумовлена зростанням ролі універсальних (надпрофесійних) навичок у професійній підготовці майбутніх фахівців, які забезпечують ефективну міжособистісну взаємодію, здатність до командної роботи, креативного мислення, емоційної саморегуляції та адаптації до динамічних соціокультурних умов. В дослідженні наголошується, що процес формування soft skills у здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти здебільшого має фрагментарний і несистемний характер, що зумовлює потребу в цілеспрямованому педагогічному супроводі.

Метою статті є теоретичне обґрунтування можливостей формування soft skills у здобувачів-бакалаврів у процесі вивчення освітніх компонент професійного (музичного) напряму, а також визначення педагогічних умов і методів, що забезпечують ефективність цього процесу. Обґрунтовано, що музичні дисципліни характеризуються значним педагогічним потенціалом щодо розвитку soft skills, оскільки інтегрують когнітивну, емоційно-ціннісну та комунікативну діяльність здобувачів вищої освіти.

У процесі опрацювання робочих програм спеціальності А4 Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво) з'ясовано, що ансамблеве музикування, хорові та інструментальні практики, інтерпретаційний аналіз музичних творів, сценічна діяльність і проєктна робота сприяють розвитку комунікативних, соціальних, когнітивних та емоційно-рефлексивних навичок. Особливу увагу приділено ролі колективних форм музичної діяльності у формуванні здатності до командної взаємодії, відповідальності за спільний результат та конструктивного діалогу. Визначено педагогічні умови ефективного формування soft skills у процесі вивчення музичних дисциплін, зокрема інтеграцію індивідуальних і групових форм навчання, застосування активних та інтерактивних методів, створення творчо-комунікативного освітнього середовища й упровадження рефлексивних практик. Зроблено висновок, що цілеспрямована освітнього процесу з урахуванням потенціалу музичних дисциплін сприяє гармонійному поєднанню професійної підготовки та особистісного розвитку здобувачів вищої освіти. Окреслено перспективи подальших досліджень, пов'язані з емпіричною перевіркою запропонованих підходів та розробленням методичних рекомендацій для викладачів музичних дисциплін.

Ключові слова: soft skills; здобувачі вищої освіти; музичні дисципліни; ансамблеве музикування; комунікативні навички; емоційно-рефлексивна діяльність; професійна підготовка.

© 2026 Автор(и) Ця робота публікується у відкритому доступі та розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 Licence (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

UDC 378.016:78:37.091.3

https://doi.org/10.31652/3041-1017-2026(7)-20

FORMATION OF SOFT SKILLS IN HIGHER EDUCATION STUDENTS IN THE PROCESS OF STUDYING MUSIC DISCIPLINES

Mariia Shportii [1], **Yurii Lopatiuk** [1]

[1] Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine

Abstract

The article addresses the problem of developing soft skills in higher education students through the study of music disciplines. The relevance of the study is determined by the increasing role of universal competencies in the professional training of future specialists, which ensure effective interpersonal interaction, teamwork abilities, creative thinking, emotional self-regulation, and adaptation to changing socio-cultural conditions. It is emphasized that in higher education practice, the formation of soft skills often occurs in an unsystematic manner and requires purposeful pedagogical support. The aim of the article is to theoretically substantiate the possibilities of developing soft skills in higher education students through the study of music disciplines and to identify pedagogical conditions and methods that ensure the effectiveness of this process. It is argued that music disciplines have significant pedagogical potential for developing soft skills, as they combine cognitive, emotional-value, and communicative activities of students. Ensemble playing, choral and instrumental practices, interpretative analysis of musical works, stage activities, and project-based work contribute to the development of communicative, social, cognitive, and emotional-reflective skills. Particular attention is given to the role of collective forms of musical activity in developing teamwork, responsibility for shared results, and the ability to engage in constructive dialogue.

The pedagogical conditions for the effective development of soft skills in the study of music disciplines have been identified, including the integration of individual and group forms of learning, the application of active and interactive methods, the creation of a creative-communicative educational environment, and the implementation of reflective practices. It is concluded that the purposeful organization of the educational process, taking into account the potential of music disciplines, promotes a harmonious combination of professional training and personal development of higher education students. Prospects for further research are outlined, related to the empirical verification of the proposed approaches and the development of methodological recommendations for instructors of music disciplines..

Keywords: soft skills; higher education students; music disciplines; arts education; competence-based approach; music pedagogical activity; professional training.

Постановка наукової проблеми. У сучасному освітньому середовищі все більшого значення набуває не лише здобуття фахових знань (hard skills), але й розвиток універсальних надпрофесійних навичок — soft skills, що забезпечують здатність до ефективної взаємодії, творчого мислення, адаптації та саморегуляції у професійній діяльності. Soft skills сприяють формуванню комунікативної компетентності, роботи в команді, критичного мислення та емоційної стійкості, що є чинниками успішної соціалізації та конкурентоспроможності молодих фахівців на ринку праці. Однак у закладах вищої освіти, включно з мистецькими, процес формування soft skills часто має фрагментарний характер і не завжди цілеспрямовано інтегрується в освітню діяльність.

Особливий потенціал для розвитку універсальних навичок має підготовка здобувачів освітньо-професійної програми «Середня освіта. Музичне мистецтво», оскільки музична діяльність поєднує виконавську, інтерпретаційну та колективну практику, що природно сприяє міжособистісній взаємодії, творчому

© 2026 The Author(s). This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 Licence (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

самовираженню та рефлексії. Водночас актуальність проблеми зумовлена відсутністю узагальненого наукового осмислення конкретних педагогічних механізмів, що забезпечують формування soft skills саме у процесі вивчення музичних дисциплін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування soft skills у здобувачів вищої освіти привертає значну увагу вітчизняних і зарубіжних науковців у контексті модернізації освітніх систем та орієнтації підготовки фахівців на вимоги ринку праці XXI століття. У наукових дослідженнях soft skills здебільшого розглядаються як надпрофесійні компетентності, що охоплюють комунікативні вміння, критичне та креативне мислення, командну взаємодію, емоційну інтелігентність, адаптивність і гнучкість мислення, та істотно впливають на якість професійної підготовки фахівців у різних галузях знань (Andrew, 2008; Biasutti, 2017; Clarke, 2018).

У межах міжнародного освітнього дискурсу наголошується, що недостатній рівень сформованості універсальних навичок знижує конкурентоспроможність випускників закладів вищої освіти, навіть за наявності ґрунтовної фахової підготовки (Binkley, 2012). У зв'язку з цим soft skills розглядаються як ключовий результат вищої освіти поряд із професійними компетентностями, що закріплено в рекомендаціях міжнародних організацій та європейських освітніх стратегій (Clarke, 2018; Trilling, 2009).

В українській педагогічній літературі підкреслюється, що організація освітнього процесу у вищій школі наразі не має універсальних і системно впроваджених технологій, спрямованих на цілеспрямоване формування soft skills. Водночас науковці відзначають наявність окремих методичних підходів до їх розвитку в процесі вивчення навчальних дисциплін, зокрема через застосування інтерактивних, проблемно-орієнтованих та діяльнісних форм навчання (Hallam, 2010; Hargreaves, 2003; Heckman, 2012).

Подібні висновки простежуються й у дослідженнях загальнопедагогічного спрямування, де інтерактивне, проблемне та проєктне навчання розглядаються як ефективні освітні технології розвитку універсальних компетентностей здобувачів, зокрема навичок співпраці, відповідальності, критичного мислення та самостійного прийняття рішень (Baranovska, 2024; Biasutti, 2017). Водночас зазначається, що ефективність таких підходів значною мірою залежить від специфіки навчальної дисципліни та освітнього середовища.

Міжнародні дослідження підтверджують, що впровадження ігрових, стимуляційних та інтерактивних методів навчання сприяє підвищенню рівня сформованості soft skills у здобувачів вищої освіти, зокрема в аспектах комунікації, співпраці та креативного мислення (Baranovska, 2024). Особливу увагу приділено мистецьким і творчим практикам як освітньому простору, у якому розвиток універсальних навичок відбувається природно через активну взаємодію та рефлексію (Maceli, 2019).

Разом із тим аналіз спеціальної літератури з проблем музичної освіти засвідчує нестачу теоретичних та емпіричних досліджень в осмисленні ролі музичних дисциплін у формуванні soft skills у здобувачів вищої освіти. Попри визнання значного виховного та розвивального потенціалу музичної діяльності, питання її системного використання як засобу розвитку універсальних навичок залишається недостатньо розробленим (Hargreaves, 2003; Heckman, 2012; Падалка, 2020).

Мета статті є теоретичне обґрунтування можливостей формування soft skills у здобувачів вищої освіти у процесі вивчення музичних дисциплін та визначення педагогічних умов і методів, які забезпечують ефективність цього процесу.

Виклад основного матеріалу. У сучасному науково-освітньому дискурсі поняття soft skills трактується як сукупність універсальних надпрофесійних умінь і навичок, що забезпечують ефективну діяльність особистості в умовах професійної мобільності, соціальної взаємодії та постійних трансформацій освітнього середовища (Andrew, 2008; Clarke, 2018). На відміну від hard skills, які пов'язані зі спеціалізованими фаховими знаннями, soft skills мають міждисциплінарний характер і охоплюють когнітивні, емоційно-вольові, комунікативні та рефлексивні компоненти (Baranovska, 2024).

У контексті вищої освіти soft skills розглядаються як когнітивно-поведінкові компетентності, що доповнюють професійну підготовку здобувачів освіти та забезпечують їхню готовність до ефективної професійної діяльності в умовах невизначеності, динамічних змін і міжкультурної комунікації (Binkley, 2012;

© 2026 Автор(и) Ця робота публікується у відкритому доступі та розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 Licence (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Trilling, 2009). Особливої актуальності формування цих навичок набуває в мистецькій освіті, де результат навчання визначається не лише рівнем технічної підготовки, а й здатністю до творчої інтерпретації, комунікації та саморозвитку (Hallam, 2010; Hargreaves, 2003).

До ключових складових soft skills належать комунікативні навички (ефективне усне й невербальне спілкування, презентація ідей), соціальні навички (командна робота, лідерство, відповідальність), когнітивні навички (креативність, критичне мислення), навички самоорганізації й адаптивності, а також емоційний інтелект та рефлексивні вміння (Binkley, 2012).

Музична діяльність за своєю природою є інтегративною та передбачає комплексну взаємодію когнітивних, емоційних і соціальних процесів, що створює сприятливі умови для розвитку soft skills (Macan, 2019). Зокрема, ансамблеве музикування та хорові практики вимагають узгодженості дій у колективі, здатності слухати партнерів і бути почутим, що сприяє формуванню комунікативних і соціальних навичок (Heckman, 2012). У таких формах діяльності кожний учасник не лише виконує власну партію, а й координує свою діяльність із загальним художнім задумом, що потребує емпатії, відповідальності та готовності до співпраці.

Важливим складником професійної підготовки майбутніх учителів мистецтва є інтерпретаційний аналіз музичних творів, який передбачає залучення критичного мислення, аргументоване осмислення художнього задуму композитора та прийняття самостійних творчих рішень (Hargreaves, 2003; Рудницька, 2018). У процесі такого аналізу здобувачі освіти навчаються формулювати й обґрунтовувати власну позицію, порівнювати різні інтерпретаційні підходи, здійснювати рефлексію результатів власної діяльності та коригувати власні виконавські зразки музичних творів. Це сприяє розвитку здатності до аргументованої комунікації, самооцінювання та відповідального прийняття рішень, що є ключовими складниками soft skills. Крім того, в умовах колективної взаємодії інтерпретаційний аналіз здійснюється у процесі колективного музикування (оркестровий клас), хорового співу (хоровий клас), обговорення різних виконавських інтерпретацій та спільного пошуку художньо-виражальних засобів (основний музичний інструмент, постановка голосу, вокальний ансамбль та інші). Такий формат роботи активізує розвиток навичок командної взаємодії, толерантного сприйняття альтернативних позицій, уміння аргументовано відстоювати власну думку й вести конструктивний професійний діалог. У результаті зазначені види музично-педагогічної діяльності формують специфічне освітнє середовище, у межах якого розвиток soft skills відбувається цілісно, природно та педагогічно доцільно. На відміну від переважно репродуктивних традиційних форм навчання, такі підходи розширюють можливості активної взаємодії, співтворчості та творчої самореалізації здобувачів вищої освіти.

Ефективність формування універсальних навичок у процесі вивчення музичних дисциплін значною мірою залежить від дотримання комплексу педагогічних умов: інтеграція індивідуальних і групових форм навчання, застосування активних та інтерактивних методів, створення творчо-комунікативного освітнього середовища та впровадження рефлексивних практик. Інтеграція індивідуальних і колективних форм діяльності забезпечує одночасний розвиток навичок самостійної роботи та командної комунікації (Hallam, 2010; Heckman, 2012). Індивідуальні форми навчальної діяльності, зокрема самостійна робота над музичним твором, інтерпретаційний аналіз, технічне та художнє опрацювання репертуару, сприяють формуванню відповідальності за власний результат, умінь планування навчального часу, самоконтролю та рефлексії. У межах такої діяльності здобувачі освіти навчаються приймати самостійні творчі рішення, аргументувати власний виконавський вибір і критично оцінювати результати своєї роботи, що є важливими складниками soft skills. У процесі колективної творчої діяльності (ансамблеве та хорове музикування, групові заняття з аналізу музичних творів, спільна підготовка концертних програм і творчих проєктів) здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти набувають практичного досвіду розподілу функціональних ролей, розвитку навичок командної взаємодії, результативної комунікації, толерантного ставлення до різних інтерпретаційних позицій, усвідомлення відповідальності за колективний результат, а також розв'язання творчих і професійних суперечностей.

© 2026 The Author(s). This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 Licence
(https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Застосування активних та інтерактивних методів навчання у процесі професійної підготовки майбутніх учителів мистецтва створює умови для розвитку ключових soft skills, таких як комунікація, критичне мислення, креативність та вміння працювати в команді. Активні методи (проєктна діяльність, проблемне навчання, дослідницькі завдання) стимулюють здобувачів до самостійного пошуку рішень, формування власної позиції щодо музичного твору та аргументованого обґрунтування інтерпретаційних рішень. Так, під час проведення І етапу Олімпіади (18 листопада 2025 року) здобувачі 3-4 курсів спеціальності 014 Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво) Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського самостійно готували концепції уроків з «Мистецтва» та представляли презентації перед групою. Такий підхід сприяє розвитку аналітичного мислення, відповідальності за результат і уміння планувати та оцінювати власну діяльність.

Інтерактивні методи (дискусії, мозкові штурми, рольові ігри, колективні музичні практикуми, семінари з аналізу творів) створюють динамічне освітнє середовище, де здобувачі постійно взаємодіють, обмінюються ідеями, оцінюють альтернативні підходи та спільно ухвалюють рішення. Наприклад, під час групового аналізу музичного твору кожен учасник має можливість представити власну інтерпретаційну позицію, аргументуючи при цьому вибір темпоритмічних, динамічних і тембрових характеристик, після чого в процесі колективного обговорення визначаються найбільш художньо доцільні виконавські рішення. На заняттях з хорового класу здобувачі вищої освіти залучаються до виконання різних функціональних ролей (диригента, соліста, співака партії), що сприяє розвитку навичок емоційної саморегуляції, лідерства та командної взаємодії. Зазначені види діяльності забезпечують формування навичок професійного діалогу, толерантного ставлення до позицій інших, ефективної командної комунікації та здатності адаптуватися до непередбачуваних педагогічних і творчих ситуацій. Поєднання активних і інтерактивних методів навчання зумовлює цілісний характер формування soft skills, оскільки водночас розвиває здатність до самостійного аналітичного мислення і продуктивної колективної роботи, посилює внутрішню навчальну мотивацію та стимулює творче самовираження здобувачів.

Упровадження зазначених методів у процесі вивчення музично-педагогічних дисциплін підвищує практичну спрямованість навчання, оскільки здобувачі безпосередньо застосовують теоретичні знання у виконавських і творчих завданнях, що моделюють реальні професійні умови діяльності майбутнього вчителя мистецтва.

Саме створення творчо-комунікативного освітнього середовища розглядається як ключова педагогічна умова ефективного формування soft skills у майбутніх вчителів мистецтва. Таке середовище забезпечує одночасний розвиток комунікативних, соціальних та професійних компетентностей здобувачів, формує атмосферу взаємоповаги, відкритості до нових ідей та активної взаємодії.

Суттєву роль у професійній підготовці майбутніх вчителів мистецтва відіграють рефлексивні практики, що реалізуються через системне самооцінювання, ведення індивідуального портфоліо виконавських досягнень, колективне обговорення результатів виконавської діяльності під час занять, репетицій і залікових виступів (Падалка, 2020). Зокрема, аналіз відеозаписів власних виступів із подальшим рефлексивним обговоренням дозволяє здобувачам не лише коригувати технічні аспекти виконання, а й осмислювати художню переконливість інтерпретації, рівень емоційної виразності та комунікативний вплив на слухацьку аудиторію.

Ведення портфоліо, яке може включати аудіо- й відеоматеріали, письмові рефлексивні звіти, рецензії викладачів і самоаналіз виконавських проєктів, сприяє розвитку відповідальності за результати власної діяльності та формуванню навичок презентації професійних досягнень. Такі види роботи, як колективні обговорення в оркестрових і хорових класах сприяють формуванню здатності надавати та сприймати конструктивний зворотний зв'язок, аргументовано обґрунтовувати власну позицію, а також дотримуватися етичних норм професійної комунікації в процесі спільної музично-педагогічної діяльності. Сценічна практика та участь у концертних виступах є важливим чинником формування адаптивності, стресостійкості й уміння керувати емоційними

© 2026 Автор(и) Ця робота публікується у відкритому доступі та розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 Licence (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

станами в умовах публічного виконання. Регулярні виступи перед різними типами аудиторії — навчальною, професійною або широкою громадськістю — створюють ситуації реального професійного досвіду, в яких здобувачі освіти навчаються концентрувати увагу, долати сценічне хвилювання, швидко реагувати на непередбачувані обставини та підтримувати ефективну комунікацію з слухачами (Масол, 2019). Постійна практика підготовки та проведення концертних програм, участь у творчих проєктах і мистецьких заходах також сприяють розвитку організаторських умінь, відповідальності й командної взаємодії, що є важливими складниками soft skills майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Таким чином, освітній процес у закладах вищої освіти доцільно орієнтувати на формування цілісної системи педагогічних умов, спрямованих на активну взаємодію між здобувачами освіти, викладачами та художнім матеріалом, що забезпечує розвиток soft skills як вагомого складника професійного підготовки майбутніх фахівців..

Висновки. Вивчення музичних дисциплін може виступати не лише засобом опанування фахових знань і умінь, а й ефективним чинником формування універсальних soft skills у здобувачів вищої освіти. Групова та індивідуальна виконавська діяльність, інтерпретаційний аналіз музичних творів, сценічна взаємодія та колективні форми творчої роботи сприяють розвитку комунікативних, соціальних, когнітивних і рефлексивних компетентностей. Цілеспрямована педагогічна організація освітнього процесу з використанням активних, інтерактивних і рефлексивних методів навчання забезпечує вищу ефективність формування зазначених навичок порівняно з традиційними, переважно репродуктивними моделями викладання. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на емпіричну перевірку ефективних педагогічних практик у музичних дисциплінах, розроблення методичних рекомендацій для викладачів та інструментів оцінювання soft skills у мистецькій освіті.

Список використаних джерел

Andrews, J., Higson, H. (2008). Graduate employability, "soft skills" versus "hard" business knowledge: A European study. Higher Education in Europe, 33(4), 411–422.

Baranovska, I. M., Kovalchuk, O. V., Sydorenko, N. P. (2024). Formation of cultural and innovative competences of future art teachers: methodological foundations. Мистецтво та освіта, № 1, 9–16.

Biasutti, M. (2017). Self-regulation, motivation and creativity in music education. British Journal of Music Education, 34(1), 1–16.

Binkley, M., Erstad, O., Herman, J. (2012) Defining twenty-first century skills. Assessment and Teaching of 21st Century Skills (Dordrecht): Springer, 17–66.

Clarke, M. (2018). Rethinking graduate employability: The role of capital, individual attributes and context. Studies in Higher Education, 43(11), 1923–1937.

European Commission. (2019). Key Competences for Lifelong Learning. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 28 p.

Hallam, S. (2010). The power of music: Its impact on the intellectual, social and personal development of children and young people. International Journal of Music Education, 28(3), 269–289.

Hargreaves, D. J., Marshall, N. A., North, A. C. (2003). Music education in the twenty-first century: A psychological perspective. British Journal of Music Education, 20(2), 147–163.

Heckman, J. J., Kautz, T. (2012). Hard evidence on soft skills. Labour Economics, 19(4), 451–464.

OECD (2015). Skills for Social Progress: The Power of Social and Emotional Skills. Paris : OECD Publishing, 142 p.

Масол, Л. М.(2019). Мистецька освіта в Україні: теорія і практика. Київ: Либідь, 312 с.

Падалка, Г. М. (2020). Педагогіка музичного виховання: теорія і практика. Київ : Освіта України, 2020. 364 с.

Рудницька, О. П. (2018). Педагогіка мистецтва. Київ : Академія, 256 с.

Trilling, B., Fadel, C. (2009). 21st Century Skills: Learning for Life in Our Times. San Francisco: Jossey-Bass. 256 p..

References

© 2026 The Author(s). This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 Licence (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Andrews, J., & Higson, H. (2008). Graduate employability, 'soft skills' versus 'hard' business knowledge: A European study. Higher Education in Europe, 2008, 33(4), 411–422. https://doi.org/10.1080/03797720802522627

Baranovska, I. M., Kovalchuk, O. V., & Sydorenko, N. P. (2024) Formation of cultural and innovative competences of future art teachers: methodological foundations. Mystetstvo ta Osvita, (1), 9–16.

Biasutti, M. (2017) Self-regulation, motivation and creativity in music education. British Journal of Music Education, 2017. 34(1), 1–15. https://doi.org/10.1017/S026505171600038X.

Binkley, M., Erstad, O., Herman, J., Raizen, S., Ripley, M., Miller-Ricci, M., & Rumble, M. (2012) Defining twenty-first century skills. In Assessment and Teaching of 21st Century Skills (pp. 17–66). Springer. https://doi.org/10.1007/978-94-007-2324-5_2.

Clarke, M. (2018). Rethinking graduate employability: The role of capital, individual attributes and context. Studies in Higher Education, 43(11), 1923–1937. https://doi.org/10.1080/03075079.2017.1294152.

European Commission. Key competences for lifelong learning. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 28. https://doi.org/10.2766/291008.

Hallam, S. (2010). The power of music: Its impact on the intellectual, social and personal development of children and young people. International Journal of Music Education, 28(3), 269–289. https://doi.org/10.1177/0255761410370658.

Hargreaves, D. J., Marshall, N. A., & North, A. C. (2003). Music education in the twenty-first century: A psychological perspective. British Journal of Music Education, 20(2), 147–163. https://doi.org/10.1017/S0265051703005357

Heckman, J. J., & Kautz, T. (2012) Hard evidence on soft skills. Labour Economics, 19(4), 451–464. https://doi.org/10.1016/j.labeco.2012.05.014.

Masol, L. M. (2019) Art Education in Ukraine: Theory and Pratices. Kyiv: LvKid, 312. [in Ukrainian].

OECD.(2015). Skills for Social Progress: The Power of Social and Emotional Skills. Paris: OECD Publishing, 132. https://doi.org/10.1787/9789264226159-en.16

Padalka, H. M. (2020) Pedagogy of Music Education: Theory and Pratices. Kyiv: Osvita Ukrainy, 304. [in Ukrainian].

Rudnytska, O. P. (2018). Art Pedagogy. Kyiv: Akademiya, 256. [in Ukrainian].

Trilling, B., & Fadel, C. (2009). 21st Century Skills: Learning for Life in Our Times. San Francisco: Jossey-Bass.

Про авторів

Марія Шпортій, викладач, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Вінниця, Україна, e-mail: shportiimaria@gmail.com

Юрій Лопатюк, концертмейстер, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Вінниця, Україна, e-mail: neoforever93@gmail.com

About the Authors

Mariia Shportii, Lecturer, Mykhailo Kotsiubynskyi Vinnytsia State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine,
e-mail: vshportiimaria@gmail.com

Yurii Lopatiuk, Accompanist, Mykhailo Kotsiubynskyi Vinnytsia State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine,
e-mail: neoforever93@gmail.com

.

© 2026 Автор(и) Ця робота публікується у відкритому доступі та розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 Licence (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)